

Perspektivy hospodaření v oblasti Bílých/Bielych Karpat

V první říjnové dekádě 1995 proběhla v Bílých/Bielych Karpatech akce "Landscape Stewardship Exchange". Tento projekt, nazván "Hospodaření v podhorské chráněné krajině", realizovala Společnost pro trvale udržitelný život – regionální odbočky v Uherském Hradišti a v Trenčíně, ZO ČSOP KOSENKA z Valašských Klobouků a Atlantic Center for the Environment z Ipswichu v USA.

Cílem projektu bylo kromě odborné pomoci při konkretizaci rozvojových programů v oblasti Bílých/Bielych Karpat i otevření dialogu mezi místními obyvateli a odborníky.

Tým tvořilo 7 odborníků z USA, Francie, Polska, ČR a SR se zkušenostmi v šetrném využívání krajiny, agroturistice a rozvoji venkova. Ve své zprávě nastínil několik cest, jak se může krajina Bílých/Bielych Karpat vyvíjet a předložil řadu zajímavých námětů, které by se mohly uplatnit při koncipování jejího rozvoje.

Zalesněná rekreační předměstská oblast?

V blízkosti Bílých/Bielych Karpat (hlavně na Slovensku) jsou situována velká a aktivně se rozvíjející města. V důsledku zlepšení životní úrovně a zvýšení příjmů, a vlivem rozvoje a rozšíření dopravní sítě (dálnice z Bratislavy do Žiliny), by se tento region mohl stát atraktivním pro bydlení, ať už víkendové nebo trvalé. Tendence stavět nové objekty může mít negativní dopad na krajinu, může ale také vytvořit lákavé prostředí pro řadu lidí, kteří by sem natrvalo přesídlili. Prvotní zájem by byl o výstavbu víkendového bydlení, majitelé těchto domků by se na Karpatech usadili po odchodu do důchodu natrvalo. Movitější by mohli mít zájem i o stále bydlení, neboť pro ně není takovým problémem dojíždět denně vlastním autem na větší vzdálenost. Tento

proces by ale také mohl vést ke zvýšení cen půdy, což by znevýhodňovalo místní občany, zejména pokud by chtěli využít půdu pro zemědělství. Tito noví obyvatelé oblasti by ale nehospodařili, takže zemědělství by postupně zanikalo, což by změnilo strukturu krajiny, přibylo by tu lesů na úkor luk.

Ztráta hodnoty krajiny spolu s velkou poptávkou po ubytování může též vést ke snaze vytvořit tlaky na oslabení zákonů pro ochranu krajiny. Tento typ vývoje směrem k zelené rekreační a obývané oblasti by ovšem mohl dát vzniknout pěkným místům pro bydlení. Část zásadního a specifického charakteru krajiny, ve kterém spočívá její bohatství, by se ale vytratila.

Rozdělená oblast?

Před rozpadem Československa byly Bílé Karpaty unikátním regionem, umístěným v centrální poloze jednoho státu. Nyní jsou rozděleny do dvou regionů na periferii dvou různých států. Ačkoliv hranice vznikla teprve nedávno, dopad na regionální ekonomiku a obce je již evidentní a může se v budoucnu ještě zhoršit.

Hranice bude mít za následek vznik dvou rozdílných politik, sociálních strategií a ekonomik, což může vést k odlišným směrům vývoje v českém a slovenském regionu Bílých Karpat. Hranice také vytváří složitou situaci pro efektivní koordinaci mezi státními orgány i místními samosprávami na obou stranách. Narušila i sociální vztahy mezi pohraničními

obcemi, jejichž obyvatelé by chtěli eliminovat tyto překážky.

Hranice vytváří technické potíže pro místní ekonomiku, zvláště v dopravě místních zemědělských a lesnických produktů, stejně jako i ostatního zboží. Některé obce však ze situace těží – např. ve Starém Hrozenkově využili místo poblíž hraničního přechodu pro výstavbu motelu a zřízení turistického informačního centra.

Určité druhy měkké turistiky jsou omezeny v potenciálním rozvoji právě vznikem hranice, např. jízda na koni, cykloturistika i pěší turistika. Především se tím komplikuje situace zahraničním hostům, kteří směji překračovat hranici pouze na oficiálních přechodech.

Trvale udržitelný rozvoj a management krajiny?

Aby tým odborníků mohl předložit konkrétní doporučení, bylo nezbytné zhodnotit silné a slabé stránky regionu. Pokusil se nastítnit vývoj oblasti, reálnou vizi budoucnosti si však musí její obyvatelé vytvořit sami. Ke zlepšení životní úrovně obyvatel by měly vést snahy obcí tak, aby se:

- udržela vitalita a variabilita tradičních kultur jednotlivých obcí a mikroregionů,
- zachovala typická mozaikovitá struktura krajiny, cestou k dosažení tohoto cíle je rozvoj trvale udržitelného zemědělství a lesnictví,
- vyvinula a zlepšila místní ekonomiku prostřednictvím vhodného cestovního ruchu a trvale udržitelným využitím místních zdrojů,
- zajistila shoda práva soukromého vlastnictví s uživatelskými vztahy.

Náměty k dosažení optimálního rozvoje oblasti

Začlenění venkovské turistiky do ochrany přírodní krajiny je cestou k uchování unikátní krajiny a zlepšení kvality života v tomto regionu. Je třeba rozvíjet aktivity sloužící oběma těmto účelům, protože vhodný typ cestovního ruchu může

zlepšit ekonomickou situaci obyvatel v této oblasti, aniž by narušil krajinu, místní tradice a způsob života.

Rozvoj turistiky a ostatních oblastí ekonomiky

Základním prvkem úspěšné propagace regionu je vyjádření místní identity formou "loga". Logo by mělo vyjadřovat rys společný celému regionu, mohlo by se použít na značkách u silnic, ve městech, na místních výrobcích atd. Každá obec by ho mohla doplnit svým jménem a pod. Při vývoji propagační strategie by se mělo velmi dbát na to, aby rozvoj cestovního ruchu nevedl ke zničení místního koloritu, který je pro turisty atraktivní. Proto by se propagace měla zaměřit na ten typ turistů, kteří mají zájem o návštěvu regionu právě pro jeho bohatou kulturu a současnou krajinu.

Další náměty pro spolupráci v regionu zahrnují:

- Zakládání "B+B" (bed and breakfast ubytování poskytující nocleh a snídani) v místních domácnostech, spolu s vytvořením sítě lidí, schopných poskytnout školení a poradenství zájemcům o nabídku tohoto typu ubytování.
- Nabídka výletů "od hostince k hostinci" jak cyklistických a turistických, tak běžkařských a pro jízdu na koni – poté, co bude rozvinut systém ubytování typu B+B. Popřípadě nabídka těchto aktivit v jednom místě s možností jednodenních výletů k místním památkám a zajímavostem. Tento typ dovolené by byl nabízen specifickým způsobem pro vyhraněnou část veřejnosti – tzv. aktivní cestovatele a možná i pro bohatší klienty.
- Vytvoření standardů a klasifikace pro zařazení ubytování typu B+B do společně zpracovaných seznamů.
- Vznik zelených turistických cest spojujících jednotlivé památky a jiné zajímavosti. Každé takové místo by mělo být opatřeno informační tabulí.

- Organizování místních slavností a obnovení regionálních tradic, kde by se prodávaly místní řemeslné výrobky a potraviny a poskytovaly informace o ostatních aktivitách v oblasti.
- Vznik asociace pro cestovní ruch v oblasti Bílých Karpat, která by m. j. vydávala propagační materiál se seznamem aktivit v každé vesnici. Mohl by zahrnovat i jména a kontakty na místní osoby, ochotné poskytnout další informace o regionu v různých jazycích. Takový seznam by mohl být k dispozici v informačních centrech (např. ve Starém Hrozenkově) a také na každé radnici nebo v knihovnách. Návštěvníci regionu by měli vědět, že tyto informace jsou přístupné v každé vesnici.
- Vznik stálé výstavy místních řemesel v informačním centru.
- Vznik muzea s informacemi o historii a ekologii regionu, které by možná mohlo být vytvořeno ve spolupráci se Správou CHKO v některém z historických objektů v regionu.

Ostatní ekonomické aktivity, které by mohly podporovat trvale udržitelný rozvoj regionu

- Zpracování masných a mléčných výrobků v místě výroby, zpracování dřeva v místě těžby.
- Rozvoj trvale udržitelného zemědělství ve prospěch chráněné krajinné oblasti, udržování hodnotných zemědělských zdrojů.
- Vznik naučných chodníků v unikátní oblasti luk.
- Projekty kontaktující osoby s nevyužitými obytnými prostory ve vesnicích s lidmi, kteří by se rádi nastěhovali do vesnic.

Zlepšení situace v oblasti financí

- Veřejné i soukromé projekty financování je třeba zaměřit tak, aby poskytovaly silnější finanční stimuly pro firmy, které by využívaly místních dovedností a zdrojů.

- Začínajícím podnikatelům by měly být sníženy úroky.
- Systém daní by měl poskytovat osvobození od daní (nebo nižší daně) novým firmám využívajícím místní dovednosti a zdroje. Změnou daní, rozdělením rovnovážně mezi státní a obecní rozpočet, by se zvýšily příjmy z daní pro obec.
- Založení místního fondu na dlouhodobé úvěry, který by stanovil rozumně nízké úroky na úvěry malým a středním podnikatelům a nestátním organizacím na vspomínané projekty. Tento fond by byl vytvořen ze zvláštních poplatků svých členů. Jeho členy by byly všechny firmy působící v oblasti. (Vznik tohoto fondu by ve svém důsledku poněkud zvedl ceny v oblasti, např. ubytovatelé by tento příspěvek přičítali k ceně za ubytování.) Podobný program byl v minulosti v západoevropských zemích úspěšný.

Další kroky k realizaci rozvojového programu

Nejllepší způsob, jak dosáhnout naznačených cílů je vytvořit místní iniciativní skupinu, složenou ze zástupců různých zájmových subjektů, jež by začala pracovat na konkrétních krocích ke splnění popsaných projektů. Zástupci družstev, firem, obecních zastupitelstev, nestátních organizací, soukromých vlastníků půdy a řemeslníků by měli být vyzváni, aby se podíleli na činnostech společného zájmu. Všichni by měli pochopit, že se jedná o dlouhodobý proces a že by měli být do něho zapojeni dostatečně dlouhou dobu na to, aby byl projekt úspěšný. Hlavní funkcí této pracovní skupiny by byla formulace budoucí představy o regionu, vznik programového plánu a rozpočtu s konkrétními úkoly dosažitelnými ve vytyčených etapách.

zpracoval
Jaroslav Ungerman